

Sınıf Öğretmenlerinin Covid 19 Pandemi Döneminde Katıldıkları Çevrimiçi Hizmet İçi Eğitimlere İlişkin Görüşleri: Fenomenolojik Bir Çalışma

Nuray Kurtdede Fidan ^{1*}, Gökhan Şen ²

¹ Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar, Türkiye, ORCID:0000-0002-2056-1994

² Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye, ORCID: 0000-0001-8032-2082

Özet

Bu araştırmanın amacı, sınıf öğretmenlerinin Covid 19 pandemi sürecinde katıldıkları çevrimiçi hizmet içi eğitimlerin etkililiğine ilişkin görüşlerini ortaya çıkarmaktır. Nitel araştırma paradigması doğrultusunda hazırlanan bu çalışma, fenomenoloji deseniyle gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, 2020-2021 eğitim öğretim yılında Afyonkarahisar ilinde görev yapan 20 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubu, amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme ile belirlenmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Verilerin analizi ise tematik analiz ile yapılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre sınıf öğretmenlerinin Covid 19 pandemi döneminde 24 farklı çevrimiçi hizmet içi eğitimlere katıldığı görülmektedir. Sınıf öğretmenlerinin çevrimiçi eğitimlere daha çok kişisel gelişim için katıldıkları belirlenmiştir. Çevrimiçi eğitimlerin zaman ve mekân serbestliği sağlaması çevrimiçi eğitimin beğenilen özelliği olarak görülmüştür. Çevrimiçi eğitimlerin işlevsel olmaması da en fazla beğenilmeyen özelliktir. Sınıf öğretmenleri çevrimiçi eğitimlerin en büyük katkısının, kendilerine yeni bilgiler kazandırması olarak belirtmişlerdir. Çevrimiçi eğitimlerin yüz yüze eğitimlerden farklarına ilişkin olarak da etkileşim yönünden çevrimiçi eğitimlerin yüzeysel kaldığı görülmüştür. Sınıf öğretmenleri çevrimiçi eğitimlerde kullanılan materyaller ve kurs sonu ölçme değerlendirme konusunda hem olumlu hem de olumsuz görüşte bulunmuşlardır. Ayrıca sınıf öğretmenleri sanatsal ve sportif faaliyetler konularında da çevrimiçi hizmet içi eğitim almak istediklerini belirtmişlerdir.

Makale Geçmişi:

Alındı:
22/10/2021

Revize Edildi:
04/01/2022

Kabul Edildi:
04/01/2022

Anahtar

Kelimeler:
Covid 19
Pandemisi;
Hizmet içi
Eğitim;
Öğretmen
Görüşleri;
Yüz Yüze
Eğitim;
Çevrimiçi Eğitim

Atf için:

Kurtdede Fidan, N., ve Şen, G. (2022). Sınıf öğretmenlerinin Covid 19 pandemi döneminde katıldıkları çevrimiçi hizmet içi eğitimlere ilişkin görüşleri: Fenomenolojik bir çalışma. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 1-20. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/amauefd/1>

Views of Classroom Teachers on Online In-Service Trainings Attended During the Covid 19 Pandemic Period: A Phenomenological Study

Nuray Kurtdede Fidan ^{1*}, Gökhan Şen ²

¹ Afyon Kocatepe University, Afyonkarahisar, Turkey, ORCID: 0000-0002-2056-1994

² Ministry of Education, Turkey, ORCID: 0000-0001-8032-2082

Abstract

The aim of this research is to reveal the views of classroom teachers on the effectiveness of online in-service training that they participated in during the Covid 19 pandemic. This study, prepared in line with the qualitative research paradigm, was carried out with the phenomenological design. The working group of the study consists of 20 classroom teachers working in Afyonkarahisar province in the 2020-2021 academic year. The working group of the research was determined by criterion sampling from purposeful sampling methods. A semi-structured interview form consisting of open-ended questions was used as the data collection tool of the research. The analysis of the data was done with thematic analysis. According to the findings of the study, it is seen that classroom teachers participated in 24 different online in-service trainings during the Covid 19 pandemic. It has been determined that classroom teachers participate in online trainings mostly for personal development. The freedom of time and space of online training has been seen as an admired feature of online education. The lack of functionality of online trainings is also the most disliked feature. Classroom teachers have stated that the biggest contribution of online education is to bring them new information. It has also been observed that online trainings remain superficial in terms of interaction in relation to the differences of online training from face-to-face training. Classroom teachers have given both a positive and negative opinion about the materials used in online training and the end-of-course assessment. In addition, classroom teachers have stated that they want to receive online in-service training on artistic and sporting activities.

Article History:

Received:
22/10/2021

Revised:
04/01/2022

Accepted:
04/01/2022

Keywords:

Covid 19
Pandemic;
In-Service
Training;
Teacher Views;
Face-to-face
Education;
Online
Education

To cite this article:

Kurtdede Fidan, N., ve Şen, G. (2021). Views of classroom teachers on online in-service trainings attended during the Covid 19 pandemic period: A phenomenological study. *Amasya Education Journal*, 11(1), 1-20.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/amauefd/1>

*Corresponding Author Gökhan Şen ✉ gokhansen_1905@hotmail.com
ISSN: 2146-7811, ©2022 Amasya University

Giriş

Tarih boyunca insanlar birçok felaketle karşılaşmıştır. Ancak 2019 yılının sonlarında ortaya çıkan ve 2020 yılından itibaren kısa sürede tüm dünyayı etkisi altına alan Covid 19 pandemisi insanlık tarihinin gördüğü en büyük felaketlerden biri olmuştur. Pandemi birçok alanda insanları olumsuz etkilemiştir. Covid 19 pandemisi en çok sağlık alanıyla birlikte eğitim alanını da etkisi altına almıştır. Dünyadaki birçok ülke bu süreçte okullardaki eğitim öğretime ara vermiş ve uzaktan eğitime geçmiştir (Sarı & Nayır, 2020). Pandemi sürecinde yüz yüze eğitimlere ara verilmesiyle birlikte uzaktan eğitimlere geçilmiş ve öğretmenlerin hizmet içi eğitimleri de çevrimiçi olarak gerçekleştirilmeye başlanmıştır.

Eğitim sisteminin en önemli parçası olan öğretmenlerin kendilerini sürekli olarak geliştirmeleri ve yenilemeleri gerekmektedir. Öğretmenlerin günümüzde sürekli değişen ve gelişen topluma ayak uydurmaları için hizmet içi eğitime olan ihtiyaçları artmıştır. Hizmet içi eğitimin amaçları; çalışanların bilgi ve becerilerini arttırmasını sağlamak, teknolojik gelişmeleri yakından takip edebilmesini sağlamak, mesleki olarak gelişmelerini sağlamak, kurum içindeki şikâyetleri en aza indirmek, çalışma ortamına dinamizm sağlamak, iş güvenliği sağlamak, öğretmenlerin kendine güvenini sağlayarak moralini yükseltmek olarak ifade edilebilir (Selimoğlu & Yılmaz, 2009). Öğretmenler uzaktan hizmet içi eğitimlerde kendi istedikleri, ihtiyaç duydukları eğitimleri alabilmekte, zamanı kendileri ayarlayabilmekte, öğrenme hızına kendileri karar vermektedirler. Böylece uzaktan hizmet içi eğitimlerde fırsat ve imkân eşitliği sağlanmakta, öğretmenlerin yolluk, yevmiye, ulaşım, barınma, derslerin boş geçmesi gibi sorunların da önüne geçmektedir (Parmaksız & Sıcak, 2015).

Türkiye'de Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü (ÖYGM) tarafından her yıl öğretmenler için hizmet içi eğitimler planlamakta ve uygulamaktadır (Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, 2018). Hizmet içi eğitimler; ÖYGM'nin belirlediği, alanında uzman eğitim görevlilerince verilmektedir (MEB Hizmet içi Eğitim Yönetmeliği, 1995). Eğitim görevlileri EBA uzaktan eğitim modülü üzerinden öğretmenlere eğitimler vermektedirler. 2014 yılında gerçekleştirilen hizmet içi eğitim faaliyetleri incelendiğinde 34225 öğretmen ve okul yöneticilerine 355 farklı hizmet içi eğitim faaliyetlerine katılma imkânı sunulmuştur. Bu eğitimlerin sadece %4,5 'i (16) uzaktan eğitim şeklinde gerçekleşmiştir. %95,5 'i (339) yüz yüze olarak gerçekleşmektedir. Bu eğitimlerde uzaktan erişim sağlayan öğretmen sayısı 4646 (%13,60), yüz yüze erişim sağlanan öğretmen sayısı ise 29579 (%86,40) olmuştur. 2015 yılında ÖYGM 323 hizmet içi eğitim planlamış ve 49815 öğretmen ve yöneticiye ulaşım sağlanmıştır. Eğitimlerin 314'ü (%98'i) yüz yüze gerçekleşmiştir. Sadece 9 (%2) faaliyet uzaktan eğitimle gerçekleşmiştir. Katılım sağlayan öğretmen ve yöneticilerin 25075'i (%50,34) uzaktan eğitim ile 24740'ı (%49,64) yüz yüze eğitimlere katılmışlardır. 2016 yılında ise 480 eğitim faaliyeti düzenlenmiş, 387285 öğretmen ve yönetici faaliyetlere katılmıştır. %92 oranında uzaktan eğitime katılım sağlanmıştır. 2017 yılında 590 faaliyet ve 274920 öğretmen ve yönetici faaliyetlere katılım sağlamışlardır. %95,5 oranında uzaktan eğitime katılım sağlanmıştır. 2018 yılında 436 eğitim faaliyeti ve 72954 öğretmen ve yöneticiye hizmet içi eğitim düzenlenmiştir. Bu faaliyetlere %85,49 oranından uzaktan katılım sağlanmıştır. ÖYGM tarafından gerçekleştirilen hizmet içi eğitim faaliyetleri 2014 yılından itibaren incelendiğinde yüz yüze eğitimin yerini uzaktan eğitim faaliyetlerinin aldığı görülmektedir. 2014 yılında uzaktan hizmet içi eğitimlere katılım oranı %2 iken 2018 yılında %85'lere çıkmıştır (MEB, 2019). Pandemi döneminde yüz yüze eğitim faaliyetlerine ara verilmiş, öğretmenlerin hizmet içi eğitimlerinin büyük çoğunluğu uzaktan eğitim olarak yürütülmüştür. 2021 yılında öğretmenlerin hizmet içi eğitim planı dâhilinde 136 hizmet içi eğitim faaliyeti planlanmış ve uzaktan eğitim olarak uygulama süreci devam etmektedir (MEB, 2021). Çevrimiçi olarak gerçekleşen bu eğitimlerden binlerce öğretmen yararlanmaktadır. Ancak bu eğitimler nicel olarak artsa da niteliğinin de arttığı anlamına gelmemektedir (Tekin, 2020). Eğitimlerin, öğretmenlerin kişisel gelişimine katkı sağlayacak nitelikte olması gerekmektedir. Eğitimlerin niteliği, eğitim sürecinin ve ölçme değerlendirme araçlarının niteliğine göre değişmektedir. Uygulanan eğitimlerin etkililiği ve verimliliğinin değerlendirilmesi açısından eğitime katılan öğretmenlerin eğitim hakkındaki görüşlerinin önemi ön plana çıkmaktadır.

Ulusal ve uluslararası alan yazın incelendiğinde öğretmenlerin hizmet içi eğitimleriyle ilgili birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalar incelendiğinde hizmet içi eğitimlerle ilgili farklı konularda çalışmalar olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin hizmet içi ihtiyaçları, öğretmenlerin hizmet içi eğitim faaliyetlerine ilişkin tutum ve görüşleri, hizmet içi eğitim faaliyetlerinin etkililiği, çevrimiçi hizmet içi eğitim faaliyetlerinin incelenmesi gibi konularda çalışmalar yapılmıştır. Ulusal ve uluslararası alan yazın incelendiğinde öğretmenlerin hizmet içi ihtiyaçları konusunda (Demirel & Budak, 2003; Baştürk, 2012; Ergin vd., 2012; Erdem & Şimşek, 2013; Serin & Korkmaz, 2014; Nzariwehi & Atuhumuze, 2019; Özdemir, 2020), öğretmenlerin hizmet içi eğitim faaliyetlerine ilişkin tutum ve görüşleri (Kaçan, 2004; Gültekin & Çubukçu, 2008; Doğan, 2009; Günbayı & Taşdoğan, 2012; Karasolak vd., 2013; Kulaz, 2013; Güney, 2018;

Jackson & Jones, 2018), hizmet içi eğitim faaliyetlerinin etkililiği konusunda (Demirkol, 2010; Shah vd., 2011; Ahmadi & Keshavarzi, 2013; Omar, 2014) çevrimiçi hizmet içi eğitim faaliyetlerinin incelenmesi konusunda (Jung, 2001; Orleans, 2008; Yılmaz & Dügenci, 2010; Durak vd., 2016; Santally, 2012; Taşlıbeyaz vd., 2014; Özavcı & Çelikten, 2017; Aslan vd., 2018; Tekin & Özaydınlık, 2019; Kaya, 2020) araştırmacılar tarafından çalışmalar yapılmıştır.

Pandemi döneminde çevrimiçi olarak gerçekleştirilen hizmet içi eğitimlerin etkililiği hakkında sınıf öğretmenlerinin çevrimiçi hizmet içi eğitimlerle ilgili görüşlerinin, çevrimiçi hizmet içi eğitimlerinin niteliğini etkileyebileceği düşünüldüğünden bu araştırmanın alan yazına katkı sağlayacağı öngörülmektedir. Ayrıca, sınıf öğretmenlerinin çevrimiçi hizmet içi eğitimlere ilişkin görüşleri çalışılmasının, çevrimiçi hizmet içi programcılarının, bu alanda eğitim verenlere, eğitim politikacılarına öğretmenlerin ihtiyaçları hakkında bilgi sağlayacağı düşünülmektedir. Sınıf öğretmenlerinin pandemi sürecinde çevrimiçi olarak ne tür hizmet içi eğitimlere katıldıkları, hizmet içi eğitimlere katılma nedenleri, hizmet içi eğitimde beğendikleri ve beğenmedikleri özellikler, hizmet içi eğitimde kullanılan eğitim materyalleri ve ölçme değerlendirme araçları gibi konuları belirlemek; nitelikli çevrimiçi hizmet içi eğitimler gerçekleştirmek için de önemli görülmektedir. Bu bağlamda, bu çalışmada sınıf öğretmenlerinin Covid 19 pandemisi sürecinde çevrimiçi olarak katıldıkları hizmet içi eğitimler ile ilgili görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır. Bu amaçla aşağıdaki sorulara yanıt aranmaya çalışılmıştır:

1. Sınıf öğretmenleri Covid 19 pandemi sürecinde hangi çevrimiçi hizmet içi eğitimlere katılmıştır?
2. Sınıf öğretmenlerinin Covid 19 pandemi sürecinde çevrimiçi olarak katıldıkları hizmet içi eğitimlere katılma gerekçeleri nelerdir?
3. Sınıf öğretmenlerin Covid 19 pandemi sürecinde çevrimiçi olarak katıldıkları hizmet içi eğitimlerde beğendikleri ve beğenmedikleri özellikler nelerdir?
4. Sınıf öğretmenleri Covid 19 pandemi döneminde katıldıkları çevrimiçi hizmet içi eğitimlerden öğrendikleri bilgi ve becerileri sınıflarında nasıl uygulamıştır?
5. Sınıf öğretmenleri Covid 19 pandemi döneminde çevrimiçi olarak katıldıkları hizmet içi eğitimleri kendilerine katkısı açısından nasıl değerlendiriyorlar?
6. Sınıf öğretmenleri Covid 19 pandemi döneminde katıldıkları çevrimiçi hizmet içi eğitim seminerlerinde kullanılan materyalleri nasıl değerlendiriyorlar?
7. Sınıf öğretmenlerinin Covid 19 pandemi döneminde çevrimiçi olarak katıldıkları hizmet içi eğitimlerle, yüz yüze katılmış oldukları eğitimler arasındaki farklılığına ilişkin görüşleri nelerdir?
8. Sınıf öğretmenleri Covid 19 pandemi döneminde çevrimiçi olarak katıldıkları hizmet içi eğitimlerin kurs sonu ölçme değerlendirme uygulamalarını nasıl değerlendiriyorlar?
9. Sınıf öğretmenleri Covid 19 pandemi döneminde başka hangi konularda çevrimiçi olarak hizmet içi eğitim almak istiyorlar?
10. Sınıf öğretmenlerinin Covid 19 pandemi dönemindeki çevrimiçi hizmet içi eğitimlerin yeterliliği ve eğitsel katkısının artırılması konusunda önerileri nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Yöntemi

Nitel araştırma paradigması doğrultusunda hazırlanan bu çalışmada, sınıf öğretmenlerinin çevrimiçi hizmet içi eğitimlerin etkililiğine yönelik görüşleri incelenmiştir. Araştırma fenomenoloji deseni çerçevesine göre yürütülmüştür. Fenomenolojinin asıl amacı, bireylerin fenomenle ilgili bireysel deneyimlerini evrensel nitelikte açıklamaya çalışmaktır (Creswell, 2016). Fenomenoloji deseni farkında olduğumuz fakat ayrıntılı bir görüşe sahip olmadığımız ve derinlemesine incelemeye çalışmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Fenomenoloji genellenebilir sonuçlar ortaya koymasa da olguları anlamamızı ve tanımamızı sağlar (Yıldırım & Şimşek, 2018). Bu çalışmada da çevrimiçi hizmet içi eğitimlere ilişkin sınıf öğretmenlerinin deneyimleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Afyonkarahisar ilinde görev yapan 20 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Çalışma grubunu belirlenmesinde amaçlı örnekleme yönteminden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemdeki temel ölçüt önceden belirlenmiş birtakım ölçütleri

karşılıyan bütün durumların çalışmaya dâhil edilmesidir (Yıldırım & Şimşek, 2018). Bu araştırmada çalışma grubunun belirlenmesindeki ölçüt, sınıf öğretmenlerinin yüz yüze ve çevrimiçi hizmet içi eğitimlere katılmış olmalarıdır.

Araştırmanın çalışma grubuna ilişkin ayrıntılı bilgiler Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1. Katılımcılara İlişkin Kişisel Veriler

Kişisel Bilgiler	f	
Cinsiyet	Erkek	12
	Kadın	8
Yaş	21-30 yıl	6
	31- 40 yıl	13
	41 yıl ve üstü	1
Eğitim Düzeyi	Lisans	18
	Yüksek Lisans	2
Kıdem	1-5 yıl	2
	6 -10 yıl	12
	11-15 yıl	5
	16 yıl ve üzeri	1
Kurumdaki Çalışma Süresi	1-5 yıl	17
	6-10 yıl	2
	11 yıl ve üzeri	1
Çevrimiçi Hizmet İçi Eğitime Katılma Sayısı	1-2 kez	4
	3-5 kez	13
	6 ve üzeri	3
Çevrimiçi Hizmet İçi Eğitime Katılma Şekli	Bireysel olarak-İsteğe bağlı	19
	İdare Tarafından ve Bireysel Olarak	1
Toplam		20

Tablo 1' de görüldüğü üzere araştırmaya 12 erkek 8 kadın olmak üzere toplam 20 öğretmen katılmıştır. Katılımcıların yaş aralığına bakıldığında 6 katılımcının 21-30 yaş aralığında, 13 katılımcının 31-40 yaş aralığında ve 1 katılımcının da 41 yaş ve üzerinde olduğu görülmektedir. 20 öğretmenin 18'i lisans mezunu 2 öğretmenin de yüksek lisans mezunu olduğu görülmektedir. Katılımcı öğretmenlerin 12 tanesi 6-10 yıl arası kıdeme sahipken 2 tanesi 1-5 yıl arası, 5 tanesi 11-15 yıl arası ve 1 tanesi de 16 yıl üzeri kıdeme sahiptir. Katılımcılardan 17 öğretmenin çalıştığı kurumda 1-5 yıl arası hizmet süresi bulunmaktadır. 2 katılımcı 6-10 yıl arası, 1 katılımcı da 11 yıl üzeri hizmet süresine sahip olduğu görülmektedir. Katılımcıların çevrimiçi hizmet içi eğitimlere katılma sayıları incelendiğinde 4 katılımcının 1-4 arası eğitime katıldığı, 13 katılımcının 3-5 arası eğitime katıldığı, 3 katılımcının da 6 ve üzeri hizmet içi eğitime katıldığı görülmektedir. Çevrimiçi hizmet içi eğitime katılma şekline bakıldığında ise katılımcıların %95'inin (f =19) eğitimlere bireysel olarak isteğe bağlı katıldıkları görülmektedir.

Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından oluşturulmuş yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formundaki soruların belirlenmesinde alanyazından yararlanılmıştır. İlk olarak on iki maddeden oluşan form sınıf eğitimi anabilim dalındaki iki alan uzmanının görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşüne göre düzenlemeler yapılmıştır. Görüşme sorularının pilot uygulaması iki öğretmen ile görüşülerek gerçekleştirilmiştir. Pilot uygulamadan elde edilen bilgilerle ve uzman görüşüyle, görüşme formuna son hali verilmiş ve çalışma grubuna uygulanmıştır. Görüşme formu üç bölümden oluşmaktadır. I. bölümde kişisel bilgiler (yaş, kıdem, cinsiyet vb.), II. bölümde giriş soruları, III. bölümde içerikle ilgili sorular yer almaktadır. Araştırmanın verileri, çalışma grubundaki öğretmenlerle yarı yapılandırılmış görüşme formuna dayalı görüşmeler gerçekleştirilerek elde edilmiştir. Görüşmeler öncesi her bir öğretmenden randevu alınmış ve görüşmeler kayıt altına alınmıştır.

Veri Analizi

Görüşmelerden elde edilen verilerin analizinde tematik analiz kullanılmıştır. Tematik analiz araştırmacıya esneklik sağlamaktadır. Bu bağlamda araştırmacılara ayrıntılı, zengin, esnek ve kullanışlı bir araştırma aracı sunmaktadır. Tematik analiz verilerdeki örüntüleri yani temaları analiz etmek ve raporlamak için kullanılan bir analiz yöntemidir. Verileri en küçük boyutlarda düzenleyip derinlemesine zengin bir betimleme yapılmasını sağlar. Tematik analizin aşamaları; araştırmacının veriye aşına olması, ilk kodların oluşturulması, temaların aranması, temaların gözden geçirilmesi, temaların tanımlanması ve isimlendirilmesi ve raporun hazırlanması aşamalarından oluşmaktadır. (Braun & Clarke, 2006). Buna göre görüşmelerden elde edilen veriler önce kodlanmıştır. Sonra bu kodlar benzerliklerine göre temalar altında toplanmış, oluşturulan kodlar ve temalar yorumlanarak bulgular elde edilmiştir. Bulgular katılımcıların doğrudan görüşleri verilerek desteklenmiştir. Doğrudan alıntılarda, katılımcı isimleri gizli tutulmuş, katılımcılara kod adlar verilmiş ve hangi katılımcının hangi alıntıyı ifade ettiğini belirtmek için tablolarda AÖ1, FÖ1... şeklinde kodlar kullanılmıştır. Aşağıdaki tabloda katılımcılara ait kod isimler, kodları, katılımcılarla görüşme tarihleri ve görüşme süreleri yer almaktadır.

Kod İsimler	Kodlar	Görüşme Tarihi	Görüşme Süresi	Kod İsimler	Kodlar	Görüşme Tarihi	Görüşme Süresi
Ali Öğretmen	AÖ1	08.04.2021	09.10	Hakan Öğretmen	HÖ	18.04.2021	08.41
Alper Öğretmen	AÖ2	25.04.2021	11.45	Kübra Öğretmen	KÖ	23.04.2021	09.05
Ayşe Öğretmen	AÖ3	19.04.2021	10.32	Mert Öğretmen	MÖ1	23.04.2021	11.14
Burcu Öğretmen	BÖ	25.04.2021	09.12	Mine Öğretmen	MÖ2	22.04.2021	10.28
Ceren Öğretmen	CÖ	10.04.2021	10.52	Murat Öğretmen	MÖ3	15.04.2021	10.00
Çiğdem Öğretmen	ÇÖ	06.04.2021	11.02	Oğuz Öğretmen	OÖ	08.04.2021	11.13
Dilek Öğretmen	DÖ	12.04.2021	08.58	Ömer Öğretmen	ÖÖ	11.04.2021	09.56
Fırat Öğretmen	FÖ	15.04.2021	09.45	Serhat Öğretmen	SÖ	26.04.2021	10.57
Görkem Öğretmen	GÖ1	10.04.2021	10.03	Ümit Öğretmen	ÜÖ	27.04.2021	12.36
Gül Öğretmen	GÖ2	29.04.2021	10.55	Yunus Öğretmen	YÖ	29.04.2021	10.45

Nitel araştırmalarda nicel araştırmalardan farklı olarak geçerlik ve güvenilirlik kavramları yerine inandırıcılık ve aktarılabirlik gibi kavramlar kullanılmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2018). Bu araştırmada inandırıcılığı (iç geçerlik) arttırmak için araştırma konusuyla ilgili alanyazın taraması yapılarak kavramsal bir çerçeve oluşturulmuş ve bu kavramsal çerçeve doğrultusunda veriler elde edilmiştir. Araştırmanın aktarılabirliğini (dış geçerlik) sağlama için araştırma süreci ayrıntılı bir şekilde tanımlanmaya çalışılmış, veri toplama süreci, verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması okuyucuların anlayacağı şekilde açıklanmış ve tutarlılığı arttırmak için katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler ve bunlara ilişkin ulaşılan sonuçlar ve yorumlar veri kaynakları (katılımcılar) tarafından teyit edilmiştir. Bu bağlamda katılımcılardan elde edilen veriler ve bunlara ilişkin sonuçlarını teyidi için tekrar görüşülmüştür. Veri kaynakları ile oluşturulan katılımcı teyidi, ulaşılan sonuçların gerçeği temsil etmede ne kadar başarılı olunduğuna yardımcı olur (Yıldırım & Şimşek, 2018). Araştırma verilerinden elde edilen kodlar ve kodlara ilişkin kategoriler iki farklı araştırmacı tarafından ayrı ayrı kodlanarak elde edilen verilerin karşılaştırılması yapılmıştır. Miles ve Huberman (1994) 'ın önerdiği formüle göre $[Görüş\ birliğı / (Görüş\ birliğı + Görüş\ ayrılığı) \times 100]$ araştırmacılar arasında %92,00 oranında uyum bulunmuştur. Katılımcı öğretmenlerin kimlikleri gizli tutulmuş ve kod isimler kullanılmıştır. Araştırmanın Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimleri Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından onaylanan 26.05.2021 tarih ve 23696 sayılı "Etik Kurulu Onam Formu" araştırmaya eklenmiştir.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde sınıf öğretmenlerinin Covid 19 pandemi döneminde katıldıkları çevrimiçi hizmet içi eğitimlerle ilgili görüşleri araştırmanın alt amaçları doğrultusunda sırası ile verilmiştir. Sınıf öğretmenlerinin pandemi döneminde katıldıkları çevrimiçi hizmet içi eğitimlere ait veriler Tablo 2' de görülmektedir.

Tablo 2. Sınıf Öğretmenlerinin Pandemi Döneminde Katıldıkları Çevrimiçi Hizmet İçi Eğitimler

Hizmet İçi Eğitimler	f
Zekâ oyunları 1 uzaktan eğitim kursu	12
Okul tabanlı afet eğitim kursu	11
Müze eğitimi uzaktan eğitim kursu	7
Zekâ oyunları 2 uzaktan eğitim kursu	7
Öğretmenlerin kapsayıcı eğitim bağlamında uzaktan eğitim tasarım ve yönetimi becerilerinin geliştirilmesi kursu	5
Masal anlatıcılığı uzaktan eğitim kursu	4
Türk işaret dili uzaktan eğitim semineri	4
Robotik ve kodlama temel düzey eğitimi kursu	3
Tasarım ve yönetim becerilerinin geliştirilmesi kursu	3
İlkyardım eğitimi kursu	2
Osmanlı Türkçesi uzaktan eğitim kursu	2
Python uzaktan eğitim temel seviye kursu	2
Sunum teknikleri kursu	2
Bilgisayar destekli tasarım (AUTODESK FUSION 360) kursu	1
Bilgi işlemsel düşünme becerisinin disiplinler arası yaklaşım ve öğretimi uzaktan eğitim kursu	1
Kotlin ile android mobil uygulama geliştirme uzaktan eğitim kursu	1
Uzaktan öğretimde dijital dönüşüm eğitimi kursu	1
Yazılım geliştirme uzmanlığı uzaktan eğitim kursu	1
Fabrika İle etkileşimli içerik geliştirme kursu	1
Başlangıç düzeyi ukulele eğitimi semineri	1
Yapay zekâ eğitim kursu	1
Siber güvenlik ileri düzey eğitici eğitimi kursu	1
Proje danışmanlığı semineri	1
Başlangıç düzeyi keman eğitimi semineri	1
Toplam	24

Tablo 2' de araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin pandemi döneminde çevrimiçi olarak toplam 24 farklı çevrimiçi hizmet içi eğitimlere katıldıkları, en fazla katılım sağlanan hizmet içi eğitimin, zekâ oyunları 1 uzaktan eğitim kursu (f=12) olduğu görülmektedir. Okul tabanlı afet eğitim kursu (f=11) da en çok katılım sağlanan kurslardan biridir.

Son yıllarda öğrenme-öğretme süreçlerinde zekâ oyunları ve eğitsel oyunların kullanımı sonucunda öğretmenlerin zekâ oyunları kurslarına katılma taleplerinde artış olduğu gözlemlenmektedir. Ayrıca okul tabanlı afet eğitimi kursunun da en fazla katılım sağlanan kurslardan biri olduğu görülmektedir. Bu kurs da Milli Eğitim Bakanlığı tarafından önemli görülen ve okulların afetlere hazırlık sürecinde öğretmenlere büyük işler düşeceği öngörülen eğitimlerdendir. Bunların dışında sınıf öğretmenlerinin birçok çevrim içi hizmet içi eğitime katıldığı görülmektedir. Bu eğitimlerin farklı özelliklerde olduğu söylenebilir. Bunların müzik, uzaktan eğitim, teknoloji gibi farklı eğitimler olduğu görülmektedir. Özellikle teknoloji ile ilgili eğitimlerin çoğunlukta olduğu söylenebilir.

Sınıf öğretmenlerinin pandemi döneminde katıldıkları çevrimiçi hizmet içi eğitimlere katılma gerekçeleri Tablo 3' te görülmektedir.

Tablo 3. Sınıf Öğretmenlerin Pandemi Döneminde Çevrimiçi Olarak Katıldıkları Hizmet İçi Eğitimlere Katılma Gerekçeleri

Kategori	Kodlar	Katılımcılar
Kişisel Gerekçeler	Kişisel gelişim	AÖ1, AÖ2, AÖ3, BÖ, DÖ, GÖ1, GÖ2, HÖ, KÖ, MÖ1, MÖ2, OÖ, SÖ, YÖ
	Boş zamanı değerlendirme	ÇÖ, MÖ2, MÖ3, ÖÖ
	Merak etme duygusu	CÖ, ÇÖ, OÖ
	Yeni bilgiler öğrenme	KÖ, SÖ
	Teknolojik gelişmeleri takip etme	ÜÖ
	Çağa ayak uydurma	ÜÖ
Mesleki Gerekçeler	Akademik gelişim	AÖ2, BÖ, MÖ1, YÖ
	Derslerin verimli geçmesini sağlama	CÖ, DÖ, MÖ3, YÖ
	Derslerde farklı öğretim yöntem teknikleri uygulayabilme	AÖ1, AÖ2, GÖ1
	Çocukların farklı bakış açıları kazanmalarını sağlama	AÖ1

Tablo 3'te katılımcıların pandemi döneminde çevrimiçi olarak gerçekleşen hizmet içi eğitimlere katılma gerekçeleri yer almaktadır. Sınıf öğretmenlerinin katılma gerekçeleri, kişisel gerekçeler ve mesleki gerekçeler olmak üzere iki kategoride ele alınmıştır. Sınıf öğretmenleri hizmet içi eğitimlere en fazla kişisel gelişimlerini sağlamak için katılmıştır. Ayrıca, boş zamanı değerlendirme, yeni bilgiler öğrenme, merak etme duygusu, teknolojik gelişmeleri takip etme gerekçeleriyle katıldıkları belirlenmiştir. Mesleki gerekçeler olarak ise; katılımcılar, akademik anlamda gelişim sağlamak, derslerin verimli geçmesini sağlamak, derslerde farklı öğretim yöntem teknikleri uygulayabilmek ve öğrencileri yeniliklerle karşılaştırarak farklı bakış açıları kazanmalarını sağlama gibi nedenlerle eğitimlere katılmıştır. Kişisel gelişim ve derslerin verimli geçmesini sağlama gerekçeleri hakkında Yunus Öğretmen görüşlerini "*Kişisel ve mesleki anlamda kendimi geliştirmek için katıldım. Öğrencilere daha verimli ders anlatmak için katılmak istedim.*" sözleriyle ifade etmiştir. Boş zamanı değerlendirme ve merak etme duygusu gerekçesi hakkında görüşlerini Çiğdem öğretmen ise "*Boş zamanımı değerlendirmek için katıldım. Ayrıca bazı konularda merakım vardı onun için katıldım.*" olarak belirtmiştir. Çocukların farklı bakış açıları kazanmalarını sağlama ve derslerde farklı öğretim yöntem teknikleri uygulayabilme gerekçelerine ait düşünceleri olan Ali öğretmen "*Kendimi geliştirmek ve derslerde farklı öğretim yöntem teknikleri uygulamak için, çocuklara farklı bakış açısı kazandırmak için başvurdum.*" ifadelerini kullanmıştır.

Sınıf öğretmenleri çevrimiçi hizmet içi eğitimlere kişisel gelişim için katıldığı görülmektedir. Ayrıca boş zamanı değerlendirme, akademik gelişim ve derslerin verimli geçmesini sağlama gibi nedenlerle eğitime katıldıkları anlaşılmaktadır.

Sınıf öğretmenlerinin katıldıkları çevrimiçi hizmet içi eğitimlerin beğendikleri özelliklerine ait veriler Tablo 4'te görülmektedir.

Tablo 4. Çevrimiçi Hizmet İçi Eğitimlerde Beğenilen Özellikler

Kategori	Kodlar	Katılımcılar
Bireysel katkı açısından	Güncel ve yeni bilgiler öğrenme	AÖ2, DÖ, MÖ3, SÖ, YÖ
	Farklı eğitimlere katılma fırsatı verme	AÖ1
	Bireysel olarak eğitim alma	MÖ2
Teknik açıdan	Zaman ve mekân sınırlaması olmaması	BÖ, CÖ, DÖ, FÖ GÖ1, GÖ2, OÖ, ÖÖ, MÖ, ÜÖ
	Videoları tekrar izleme imkânı vermesi	BÖ, GÖ1, KÖ, ÖÖ
Uygulanabilirlik açısından	Öğrenilen bilgilerin uygulanabilir olması	AÖ3, HÖ
	Materyal hazırlamada yol göstermesi	MÖ1
	Öğrenilen bilgilerle derslerde farklı yöntem tekniklerin kullanılmasına fırsat vermesi	MÖ1

Tablo 4' te çevrimiçi olarak gerçekleştirilen hizmet içi eğitimlerin beğenilen özelliklerine ait bulgular yer almaktadır. Bireysel katkısı açısından beğenilen özellikler incelendiğinde, farklı eğitimlere katılma fırsatı verme, bilgi vermesi, bireysel olarak eğitim almak ve güncel konularda bilgi vermesi beğenilen özelliklerdir. Teknik açıdan bakıldığında zaman ve mekân sınırlaması olmaması ve videoların tekrar izleme fırsatı vermesi bakımından katılımcılar eğitimleri beğenmiştir. Uygulanabilirlik açısından ise katılımcılar çevrimiçi eğitimde öğrendikleri bilgileri sınıflarında kullanma, materyal hazırlamada rehberlik etme ve farklı yöntem ve tekniklerin öğrenme gibi özellikleri beğendiklerini vurgulamıştır. Bireysel katkısı açısından beğenilen özellikler konusunda Mine öğretmen *"En beğendiğim özellikleri daha anlaşılır oluyor. Bireysel eğitim almış oluyoruz. Takıldığın yerde tekrar dinleme şansın oluyor. Ayrıca daha kısa sürede kursu tamamlıyoruz."* Teknik açıdan beğenilen özellikler konusunda Burcu öğretmen *"Yüz yüze eğitime göre zaman kısıtlaması olmaması çok iyi. Kişinin müsait olduğu zamanlarda katılabilmesi ve tekrar olarak videoların izlenebilmesi güzel özelliklerdir."* sözleriyle düşüncelerini ifade etmiştir. Uygulanabilirlik açısından beğenilen özellikler konusunda Gül öğretmen şunları söylemiştir: *"İstedğim zaman girebiliyorum. Zaman kısıtlaması yok. Bu konularda avantajları var. Ayrıca öğrenilen bilgileri derslerde farklı yöntem teknikler kullanırken çok faydasını görüyorum."*

Sınıf öğretmenlerinin katıldıkları çevrimiçi hizmet içi eğitimlerde zaman ve mekân sınırlamasının olmaması en beğenilen özelliktir. Öğretmenler yüz yüze eğitimlerden farklı olarak istedikleri yerde ve istedikleri zamanlarda bu eğitimlere katılım sağladıklarını ifade etmiştir. Bu özellik sayesinde eğitimlere rahat bir erişim olduğu ortaya çıkmaktadır. Ayrıca güncel ve yeni bilgiler öğrenilmesine fırsat vermesi de eğitimlerin diğer en çok beğenilen özelliklerdir.

Sınıf öğretmenlerinin katıldıkları çevrimiçi hizmet içi eğitimlerde beğenmedikleri özelliklere ait veriler Tablo 5' te görülmektedir.

Tablo 5. Çevrimiçi Hizmet İçi Eğitimlerde Beğenilmeyen Özellikler

Kategori	Kodlar	Katılımcılar
Eğitimlerin içeriğiyle ilgili olan özellikler	Videoların sıkıcı olması	HÖ, SÖ, YÖ
	Çok fazla teorik bilgi içermesi	MÖ1, ÜÖ
	Ölçme değerlendirme sürecinin yetersiz olması	GÖ1
Teknik açıyla ilgili özellikler	Farklı materyaller kullanılmaması	YÖ
	Videoların ilerlememesi	BÖ, CÖ, SÖ
	İnternetin kesilmesi, videonun yarım kalması	AÖ2, BÖ
Uygulanabilirlik açısından özellikler	İşlevsel olmaması	AÖ1, MÖ2, MÖ3, ÜÖ
	Yüzeysel kalması	AÖ1, AÖ3
	Uygulama şartlarının olmaması	AÖ2, GÖ2
Eğitimciden kaynaklanan özellikler	Eğitimciyle iletişime geçememe	BÖ, ÇÖ, FÖ, DÖ, GÖ1, MÖ
	Konuların hızlı anlatılması	AÖ3

Tablo 5' te görüldüğü üzere pandemi döneminde çevrimiçi hizmet içi eğitimlerin beğenilmeyen özelliklerine ait bulgular yer almaktadır. Beğenilmeyen özellikler; eğitimin içeriğiyle ilgili olanlar, teknik açıyla ilgili olanlar, uygulanabilirlik açıdan olanlar ve eğitimciden kaynaklanan özellikler olarak dört kategoriye ayrılmıştır. Eğitimin içeriğiyle ilgili olan özelliklere bakıldığında; çok fazla teorik bilgi içermesi, konuların hızlı anlatılması, videoların sıkıcı olması ve ölçme değerlendirme sürecinin yetersiz olmasıdır. Teknik açıdan; internetin kesilmesi ve videoların ilerlememesidir. Uygulanabilirlik açısından ise; yüzeysel kalması, işlevsel olmaması ve uygulama şartlarının olmaması gibi beğenilmeyen özelliklerdir. Eğitimciden kaynaklanan özellikler olarak da eğitimciyle iletişime geçememe ve konuların hızlı anlatılması gibi özellikler belirtilmiştir. Eğitimlerin içeriğiyle ilgili beğenilmeyen özellikler açısından Yunus Öğretmen *"Farklı materyaller ve etkinlikler kullanılabilirdi. Daha ilgi çekici olurdu. Başta hevesle başlıyorsun eğitimlere sonra giderek arzu, istek azalıyor. Videolar çok uzun geliyor."* sözleriyle düşüncelerini belirtmiştir. Teknik açıyla ilgili beğenilmeyen özellikler hakkında Serhat öğretmen *"Bazen videoyu izliyorum tamamlamadı gösteriyor tekrar izlemek zorunda kalıyorum. Bazı videolar aşırı uzun dinlemek istemiyorum belli bir süre sonra sıkılıyorum."* ifadelerini kullanmıştır. Uygulanabilirlik açısından beğenilmeyen özellikler konusunda Mine öğretmen şunları ifade etmiştir *"Yüz yüze eğitim kadar verimli"*

değiller. Mesela ben masal anlatıcılığı kursuna katıldım. O kursta sadece teorik bilgiler anlatıldı ama yüz yüze olsa bizde masal anlatabilirdik. Uygulama yapma şansı olmuyor."

Sınıf öğretmenleri katıldıkları çevrimiçi hizmet içi eğitimlerde en beğenilmeyen özellik olarak eğitimciyle iletişime geçememe olarak belirtmiştir. Sınıf öğretmenleri kafalarına takıldığı soruları o anda eğitimciye sormadıkları için iletişim eksikliği yaşadıklarından söz etmiştir. Ayrıca sınıf öğretmenleri çevrimiçi hizmet içi eğitimlerde işlevsel olmaması, videoların sıkıcı olması ve bazen de videoların ilerlememesi gibi sorunlarla karşılaşmıştır.

Sınıf öğretmenlerinin çevrimiçi hizmet içi eğitimden öğrenilenlerin sınıfta uygulanmasına ait bulgular Tablo 6' da görülmektedir.

Tablo 6. Sınıf öğretmenlerinin Çevrimiçi Hizmet İçi Eğitimden Öğrenilenlerin Sınıf İçi Uygulamaları

Kategori	Kodlar	Katılımcılar
Öğrenme-öğretme sürecindeki uygulamalar	Zekâ oyunları oynama	AÖ2, CÖ, FÖ, DÖ, MÖ3, ÖÖ, MÖ1, SÖ,
	Masal anlatıcılığı	GÖ1GÖ2, MÖ3, ÖÖ, YÖ
	Derslerle ilgili materyal hazırlama	MÖ2, ÇÖ
	Çevrimiçi / sanal müze gezileri düzenleme	AÖ1, ÜÖ
	Afet eğitimi ile ilgili bilgilendirmeler yapma	HÖ, OÖ,
	Deprem tatbikatı gerçekleştirme	BÖ, GÖ1
	Kodlama eğitimi verme	MÖ1, SÖ
Ölçme değerlendirmedeki uygulamalar	Keman dersi verme	GÖ2
	Çevrimiçi sorular hazırlama	MÖ3, KÖ
	Zekâ oyunları turnuvaları düzenleme	AÖ3

Tablo 6' da öğretmenlerin katıldıkları çevrimiçi hizmet içi eğitimlerden öğrendiklerini kendi sınıf sınıflarında nasıl uyguladıkları ile ilgili bulgular yer almaktadır. Bu etkinlikler öğrenme-öğretme sürecindeki uygulamalar ve ölçme değerlendirmedeki uygulamalar olmak üzere iki kategoride ele alınmıştır. Zekâ oyunları öğrenme, çevrimiçi / sanal müze gezileri düzenleme, materyal hazırlama, zekâ oyunları turnuvaları düzenleme, afet eğitimiyle ilgili bilgilendirmeler yapma, deprem tatbikatı yapma, masal etkinlikleri yapma, kodlama eğitimi verme, çevrimiçi sorular hazırlama ve keman dersi verme gibi uygulamalardır. Masal anlatma etkinlikleri yapma ve zekâ oyunları ile ilgili etkinlik yaptığını Ömer öğretmen *"Masal anlatıcılığı kursunu sınıfta uyguladım. Masal anlattık öğrencilerimle. Ayrıca etkinlikler yaptık. Masal tamamlama, görsellere bakarak masal yazma gibi. Zekâ oyunlarını öğrencilerime anlattım. Mangala,9 taş, satranç gibi oyunları."* sözleriyle yapmış olduğu uygulamaları ifade etmiştir. Öğrencileriyle birlikte çevrimiçi müze gezileri düzenleyen Ali öğretmen *"Derslerde mesela müze eğitimi kursuna katıldığım için öğrencilerle birlikte çevrimiçi müze gezileri yaptık."* ifadelerini kullanmıştır. Müzik dersinde keman çalma etkinliği düzenleyen Gül öğretmen ise düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir: *"Keman çalmaya çalıştım müzik dersinde. Masal anlattım."*

Sınıf öğretmenlerinin çevrimiçi olarak katıldıkları hizmet içi eğitimlerden öğrendikleri bilgi ve becerileri, özellikle öğrenme-öğretme sürecinde kullandığı görülmektedir. Bu uygulamalardan özellikle en çok uygulanan zekâ oyunları ve masal anlatma etkinlikleridir.

Sınıf öğretmenlerinin çevrimiçi olarak katıldıkları hizmet içi eğitimlerle ilgili kendilerine katkılarına ait bulgular Tablo 7' de görülmektedir.

Tablo 7. Çevrimiçi Hizmet İçi Eğitimlerin Katkıları

Kategori	Kodlar	Katılımcılar
Bireysel katkı	Yeni bilgiler kazandırma	AÖ3, ÇÖ, DÖ, GÖ1 MÖ2, MÖ3, ÜÖ, SÖ,
	Kişisel gelişim sağlama	BÖ, CÖ, FÖ, GÖ2, YÖ
	Düşünme becerisini arttırma	ÖÖ, KÖ
	Özgüven ve başarı duygusu geliştirme	HÖ, GÖ2

Mesleki katkı	Uygulama yapma imkânı sağlama	AÖ2
	Eğitimde teknolojiyi uygulama fırsatı verme	OÖ,
	Eğitimde farklı bakış açısı kazandırma	AÖ1
	Geleceğin eğitim sistemine ayak uydurma	MÖ1

Tablo 7' de sınıf öğretmenlerinin katıldıkları çevrimiçi hizmet içi eğitimlerin kişisel ve mesleki katkıları yer almaktadır. Eğitimlerin bireysel katkılarına göre; kişisel gelişim sağlama, yeni bilgiler kazandırma, düşünme becerisini artırma, özgüven ve başarı duygusu geliştirme olduğu görülmektedir. Eğitimlerin mesleki katkıları olarak ise; uygulama yapma fırsatı sağlama, eğitimde teknolojiyi uygulama fırsatı verme, eğitimde farklı bakış açısı kazandırma ve geleceğin eğitim sistemine ayak uydurma olarak sıralandığı söylenebilir. Geleceğin eğitim sistemine ayak uydurma katkısı konusunda Mert Öğretmen "*Öğretmenleri geleceğe hazırlayan kurslardı. Geleceğin eğitim sistemine ayak uydurmak için gayet güzel kurslar tasarlanmıştı.*" sözleriyle ifade etmiştir. Eğitimlerin kişisel gelişime katkısı olduğu konusunda Fırat öğretmen "*Ne kadar çok bilgi öğrenirsek, ne kadar çok kendimizi geliştirirsek bize hayatta bir o kadar faydası var. Hiç ummadığımız yerlerde bu eğitimlerin meyvelerini topluyoruz diyebilirim.*" ifadelerini kullanmıştır. Kübra öğretmen düşünme becerisini artırma konusunda görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir "*Araştırma ve öğrenme merakım arttı. Derslerde farklı yöntem teknikler kullanma becerimin geliştiğini düşünüyorum.*"

Sınıf öğretmenlerinin çevrimiçi olarak aldıkları hizmet içi eğitimlerin en çok yeni bilgiler kazanma açısından kendilerine katkı sağladığı söylenebilir. En fazla katkının yeni bilgiler kazanma olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca kişisel gelişim sağlama yönünden de çok fazla katkısı olduğu belirtilmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin çevrimiçi olarak katıldıkları hizmet içi eğitimlerde kullanılan öğretim materyallerini değerlendirmelerine ait bulgular Tablo 8' de görülmektedir.

Tablo 8. Çevrimiçi Hizmet İçi Eğitimlerde Kullanılan Öğretim Materyallerini Değerlendirme

Kategori	Kodlar	Katılımcılar
Olumlu görüşler	İçerikle uygun ve ilgi çekici	CÖ, KÖ, MÖ1, MÖ3, ÖÖ
	Dikkat çekici olması	AÖ1
	Animasyonlar ve videolar dikkat çekici	HÖ
	Eğitimde yol gösterici rolü yeterli düzeyde	FÖ
Olumsuz görüşler	Aynı tür materyal kullanılması	GÖ2, OÖ, SÖ, ÜÖ, YÖ
	Uygulanabilirlik yönünden yetersiz	AÖ2, DÖ
	Dikkat çekme konusunda yetersiz	GÖ1, ÇÖ
	İçerik olarak yetersiz	BÖ, AÖ3
	Kalıcılık yönünden yetersiz	AÖ2

Tablo 8' de sınıf öğretmenlerinin çevrimiçi olarak katıldıkları hizmet içi eğitimlerde kullanılan öğretim materyallerini değerlendirmelerine ait bulgular görülmektedir. Sınıf öğretmenlerin görüşlerine göre olumlu ve olumsuz görüşler diye kategorilere ayrılmıştır. Olumlu görüşlerde; içerikle uygun ve ilgi çekici olduğu, üç boyutlu materyallerin dikkat çekici olduğu, animasyon ve videoların dikkat çekici olduğu, eğitimde rol gösterici rolünün yeterli olduğu görüşleri, olumsuz görüşlerde ise; kalıcılık yönünden, uygulanabilirlik yönünden, dikkat çekme konusunda, içerik olarak yetersiz olduğu gibi görüşler yer almaktadır. Ayrıca farklı türde materyal kullanımı olması gerektiği ifade edilmiştir. Olumlu görüşte bulunan Kübra öğretmen "*Materyaller güzeldi. Bazen merak ettiğim materyalleri ve görselleri daha sonra internette araştırdım.*" sözleriyle ifade etmiştir. Olumsuz görüşlerden içerik olarak yetersiz olduğunu belirten Ayşe öğretmen "*Hem görsel materyalleri hem de etkinlikleri beğenmedim. İçerik olarak çok boş geldi bana.*" ifadelerini kullanmıştır. Hizmet içi eğitimlerde farklı türde materyal kullanılması gerektiği ifade eden Ümit öğretmenin görüşleri şu şekildedir: "*Görseller eksik kalmış. Farklı görseller kullanılabilirdi. Etkinlikleri oyunlarla çizgi film karakterleriyle aktarılabilirdi.*"

Çevrimiçi hizmet içi eğitimlerde kullanılan öğretim materyalleri ile ilgili olarak olumlu görüşte bulunan sınıf öğretmenleri en fazla içerikle uygun ve ilgi çekici ifadelerini kullanmıştır. Olumsuz görüşte bulunan sınıf öğretmenlerinin ise eğitimlerde aynı tür materyal kullanılmasıdır.

Sınıf öğretmenlerinin çevrimiçi olarak katıldıkları hizmet içi eğitimlerin yüz yüze katıldıkları hizmet içi eğitimlerden farklılıklarına ait bulgular Tablo 9' da görülmektedir.

Tablo 9. Çevrimiçi Hizmet İçi Eğitimlerin Yüz Yüze Hizmet İçi Eğitimlerden Farklılıkları

Kategori	Kodlar	Katılımcılar
Eğitimin içeriğiyle ilgili farklar	Etkileşim	AÖ2, AÖ3, BÖ, CÖ, ÇÖ, FÖ, HÖ, KÖ, MÖ1, MÖ2, YÖ
	Verimlilik	AÖ2, DÖ, GÖ1, SÖ
	Eğlencelilik	CÖ, MÖ3, YÖ
	İş birliği	BÖ, DÖ, MÖ2
	Uygulanabilirlik	AÖ2, AÖ1
Teknik açıdan farklar	Zamanlama	AÖ3, FÖ
	Kolay ulaşılabilirlik	BÖ, OÖ

Tablo 9' da görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin çevrimiçi hizmet içi eğitimlerin, yüz yüze hizmet içi eğitimlerden farklılıklarına ilişkin görüşleri eğitimin içeriğiyle ilgili olan farklar ve teknik açıdan farklar olmak üzere iki kategoride ele alınmıştır. Sınıf öğretmenleri eğitimin içeriği ile ilgili olarak yüz yüze hizmet içi eğitimin daha etkili olduğunu belirtirken; teknik açıdan ise çevrimiçi eğitimlerin daha etkili olduğunu belirtmiştir.

Katılımcılar tarafından yüz yüze eğitimlerin çevrimiçi eğitimlerden olumlu yönden farklarına ilişkin olarak; etkileşim, verimlilik, uygulama, iş birliği, eğlenceli ve diyaloglu geçmesi yönünden farklar olduğu belirtilmiştir. Teknik açıdan ise zamanlama ve kolay ulaşılabilirlik açısından çevrimiçi eğitimlerin yüz yüze eğitimlerden olumlu yönde farkları bulunmaktadır. Eğlenceli ve diyaloglu geçmesi yönünden farklar olduğunu söyleyen Ümit öğretmen *"Yüz yüze eğitimde öğrenmeye daha açık oluyoruz. Daha enerjik oluyoruz ama çevrimiçi eğitim daha monoton geçiyor."* ifadelerini kullanmıştır. Eğitimin içeriğiyle ilgili farklardan bahseden Alper öğretmen ise *"Farklılıklarına ilişkin düşüncelerim çevrimiçi eğitim daha çok bilgi amaçlı ama uygulama yüz yüze eğitimlerde aktif olduğum için yüz yüze eğitim daha etkili olduğunu söyleyebilirim. Çevrimiçi sadece bilgi de kalıyor uygulama olmadığı için kalıcı olmuyor."* sözlerini kullanmıştır. Verimlilik yönünden ve iş birliği yönünden farklar olduğunu söyleyen Dilek öğretmen şunları ifade etmiştir: *"Yüz yüze eğitimler daha verimli geçiyor. Arkadaşlarımla birlikte katıldığımız yüz yüze eğitimlerde daha çok verimli geçti. Birbirimize yardımcı olarak tamamladık eğitimleri."*

Sınıf öğretmenleri çevrimiçi olarak katıldıkları eğitimler ile yüz yüze katıldıkları eğitimlerin farklılığına ilişkin olarak en fazla eğitimin içeriğiyle ilgili olan etkileşim yönüyle ilgili farklar olduğu belirtilmektedir. Sınıf öğretmenleri çevrimiçi olarak katıldıkları eğitimlerde eğitimciyle iletişime geçememe, kursiyerler arası etkileşim olmaması ve eğitimin verimliliği yönünden yüz yüze eğitimlere göre farklar olduğunu ifade etmektedirler. Genel olarak sınıf öğretmenlerinin yüz yüze katıldıkları eğitimleri çevrimiçi eğitimlere göre daha fazla beğendiği görülmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin çevrimiçi olarak katıldıkları hizmet içi eğitimlerin kurs sonu ölçme değerlendirme uygulamalarına ilişkin görüşlerine ait bulgular Tablo 10' da görülmektedir.

Tablo 10. Çevrimiçi Hizmet İçi Eğitimlerin Kurs Sonu Ölçme Değerlendirme Uygulamaları

Kategori	Kodlar	Katılımcılar
Olumsuz görüşler	Teorik bilgilerin gereksiz yere çok fazla sorulması	CÖ, ÇÖ, FÖ, GÖ2, SÖ, ÜÖ, YÖ
	Ezbere yöneltmesi ve kalıcı olmaması	FÖ, GÖ1, KÖ, ÜÖ, MÖ2
	Uygulamaya yönelik olmaması	DÖ, GÖ1
	Sorulara geri bildirim olmaması	BÖ, DÖ
	Farklı ölçme değerlendirme araçlarının kullanılmaması	OÖ
Olumlu görüşler	Kapsayıcılığı bakımından yeterli olması	MÖ1, MÖ3, ÖÖ

Tablo 10' da sınıf öğretmenlerinin çevrimiçi olarak katıldıkları hizmet içi eğitimlerin kurs sonu ölçme değerlendirme uygulamalarına ilişkin görüşlerine ait bulgular görülmektedir. Öğretmen görüşleri olumlu ve olumsuz görüşler olmak üzere iki kategoride ele alınmıştır. Olumlu görüşler olarak soruların kapsayıcılık bakımından yeterli olması olarak değerlendirilmiştir. Olumsuz görüşler ise; teorik bilgilerin

gereksiz yere çok fazla sorulması, ezbere yöneltmesi ve kalıcı olmaması, uygulamaya yönelik olmaması, sorulara geri bildirim olmaması ve farklı ölçme değerlendirme araçlarının kullanılmaması gibi görüşler ortaya çıkmıştır. Olumlu görüş bildiren Hakan öğretmen *"Her bölümden sonra küçük ara sınavlar vardı. Bunlar çok güzeldi. Sıcağı sıcağına konuları sorularla pekiştirme fırsatı bulduk. Kurs sonunda da sorulan sorular eğitimle alakalı bütün konuları kapsayıcı bir şekildeydi."* ifadelerini kullanmıştır. Olumsuz görüş bildiren Ümit öğretmen *"Maalesef ölçme değerlendirme uygulamaları çok kötüydü. Kapsayıcı değildi. Ben bütün soruları unuttum mesela. Masal anlatıcılığı kursunda hep teorik masal tarihinden sorular sorulmuş masal anlatıcılığıyla ilgili hiç soru yoktu nerdeyse."* sözleriyle ifade etmiştir. Farklı ölçme değerlendirme araçları kullanılması gerektiğini vurgulayan Oğuz öğretmen şunları söylemiştir: *"Amacına uygun bir ölçme değerlendirme oldu. Ama ölçme araçları çeşitlendirilebilirdi. Farklı ölçme değerlendirme araçları kullanılabilir."*

Sınıf öğretmenlerinin katıldıkları çevrimiçi hizmet içi eğitimlerin kurs sonu ölçme değerlendirme uygulamalarına ilişkin olumlu ve olumsuz görüşlerde bulunmuştur. En çok vurgulanan görüşler olumsuz görüşler olmuştur. Bu kategoride teorik bilgilerin gereksiz yere çok fazla sorulması ifadeleri en çok olumsuz özellik olarak belirtilmiştir. Olumsuz görüş olarak en çok vurgulanan bir diğer özellik de ezbere yöneltmesi ve kalıcı olmamasıdır.

Sınıf öğretmenlerinin katıldıkları çevrimiçi hizmet içi eğitimlerden farklı hangi konularda hizmet içi eğitim almak istediklerine ait bulgular Tablo 11' de görülmektedir.

Tablo 11. Sınıf Öğretmenlerinin Almak İstedikleri Hizmet İçi Eğitimler

Kategori	Kodlar	Katılımcılar
Sanatsal ve Sportif Faaliyetler	Sportif faaliyetler (Doğa sporları)	MÖ2, GÖ1, UÖ
	Sanatsal faaliyetler (Ebru sanatı, hat sanatı, çinicilik, el sanatları, sanatsal faaliyetler)	AÖ3, CÖ, ÇÖ
	Açık hava oyunları öğretimi	KÖ
	Oyunlarla öğretim	MÖ2
	Halk oyunları	DÖ
Bilim ve Teknoloji	Yapay zekâ	OÖ, ÖÖ, ÜÖ
	Kodlama eğitimi	AÖ1, ÜÖ
Kişisel Gelişim	Bilgisayar-yazılım	OÖ
	Farklı yabancı diller	FÖ
	Kişisel gelişim	AÖ2
	İlkyardım eğitimi	HÖ
	Liderlik	SÖ
Mesleki Gelişim	Psikoloji-bilinçaltı	MÖ2
	Materyal hazırlama	AÖ1, MÖ1
	Sınıf öğretmenliği alanı	BÖ, SÖ
	Matematik-Fen öğretimi	GÖ2
	Alınan eğitimlerin ileri seviye kursları	MÖ3

Tablo 11' de sınıf öğretmenlerinin katıldıkları çevrimiçi hizmet içi eğitimlerin dışında farklı konularda almak istedikleri eğitimlere ait bulgular yer almaktadır. Öğretmenlerin görüşlerine göre almak istedikleri konular dört kategoride toplanmıştır. Sanatsal ve sportif faaliyetler kategorisinde; doğa sporları, ebru sanatı, hat sanatı, çinicilik, bahçe oyunları öğretimi, oyunlarla öğretim, el sanatları, halk oyunları, konuları yer almaktadır. Bilim ve teknoloji kategorisinde; yapay zekâ, kodlama eğitimi, bilgisayar- yazılım yer almaktadır. Kişisel gelişim kategorisinde; farklı yabancı diller, kişisel gelişim, ilkyardım eğitimi, liderlik, psikoloji- bilinçaltı konuları belirlenmiştir. Mesleki gelişim kategorisinde ise; matematik- fen öğretimi, materyal hazırlama, sınıf öğretmenliği alanı, alınan eğitimlerin ileri seviye kursları konularında öğretmenlerin eğitim almak istedikleri belirlenmiştir. Psikoloji- bilinçaltı konusunda eğitim almak isteyen Mine öğretmen *"Sportif faaliyetler konusunda eğitim almak isterdim. Psikoloji ve bilinçaltı konularında eğitim almak isterdim. Ayrıca her dersin oyunlarla anlatılacağı bir eğitim almak isterdim."* sözleriyle ifade etmiştir. Sınıf eğitimi ve sınıf öğretmenliği alanlarında eğitim almak isteyen burcu öğretmen *"Sınıf eğitimi ile ilgili kurslara katılmak isterdim. Sınıf Öğretmenliğe özgü kurslara katılmak isterdim."* ifadelerini kullanmıştır. Sanatsal faaliyetlerde eğitim almak isteyen Ceren öğretmenin görüşleri şu şekildedir: *"Ebru sanatı, hat sanatı, çinicilik gibi eğitimler almak isterdim."*

Sınıf öğretmenleri katıldıkları çevrimiçi hizmet içi eğitimler dışında sanatsal ve sportif faaliyetler, bilim ve teknoloji, kişisel gelişim ve mesleki gelişim alanlarında eğitim almak istediklerini ifade etmiştir. Sanat ve sportif faaliyetlerde, sportif faaliyetler konusunda; bilim ve teknoloji alanında yapay zekâ ve kodlama eğitimi konularında ayrıca mesleki gelişim alanında materyal hazırlama konularında eğitim almak istedikleri ön plana çıkmaktadır. Ayrıca farklı bir konu olarak sınıf öğretmenlerinden biri de psikoloji-bilişaltı konusunda eğitim almak istemektedir.

Sınıf öğretmenlerinin katıldıkları hizmet içi eğitimlerin yeterliliği ve eğitsel katkısının artırılması için önerilerine ait bulgular Tablo 12' de görülmektedir.

Tablo 12. Hizmet İçi Eğitimlerin Yeterliliği ve Eğitsel Katkısının Artırılması İçin Öneriler

Kategori	Kodlar	Katılımcılar
İçerikle ilgili öneriler	Farklı materyaller kullanılmalı	MÖ2, BÖ, DÖ, OÖ
	Anlatım daha eğlenceli hale getirilmeli	AÖ3, ÇÖ, MÖ2, YÖ
	Ölçme değerlendirme araçları geliştirilmeli	AÖ1, ÇÖ, GÖ1
	Gereksiz bilgilere yer verilmemeli	HÖ, MÖ1
	Videolar kısa süreli olmalı	HÖ, KÖ
	Eğitimler branşlara göre ayarlanmalı	BÖ, SÖ
	Güncel konulara ağırlık verilmeli	BÖ
	Köy öğretmenleri de faydalanmalı	FÖ
Altyapı iyileştirme ile ilgili öneriler	Uygulama sayfaları eklenmeli	AÖ2, CÖ, GÖ1, OÖ, ÖÖ
	Eğitimcilere soru sorulabilecek platformlar olmalı	DÖ, GÖ2
	Katılımcılar arası etkileşim olabilecek içerik eklenmeli	GÖ1, ÜÖ
	Katılımcı sınırı olmamalı	MÖ3
	Zaman sınırı olmamalı	MÖ3

Tablo 12' de sınıf öğretmenlerin çevrimiçi hizmet içi eğitimlerin yeterliliği ve eğitsel katkısının artırılması için önerilerine ait bulgular görülmektedir. Sınıf öğretmenlerinin eğitimlerin içeriğiyle ilgili olan önerilerine göre; farklı materyaller kullanılmalı, anlatım daha eğlenceli hale getirilmeli, ölçme değerlendirme araçları geliştirilmeli, gereksiz bilgilere yer verilmemeli, videolar kısa süreli olmalı, güncel konulara ağırlık verilmeli, eğitimler branşlara göre ayarlanmalı, köy öğretmenleri de faydalanmalı önerileri belirlenmiştir. Eğitimlerin altyapısıyla ilgili öneriler ise uygulama sayfaları eklenmesi, eğitimcilere soru sorulabilecek platformlar olması, katılımcılar arası etkileşim olabilecek içerik eklenmesi, katılımcı ve zaman sınırlamasının olmaması şeklindedir. Katılımcı ve zaman sınırlaması olmaması gerektiğini söyleyen Murat öğretmen "*Bazı eğitimlerde katılımcı sınırı oluyor. Bütün eğitimlerin herkese açık olmasını istiyorum. Bazen de bazı kursları almak için 1 ay beklemek gerekiyor zaman daha öne çekilebilir.*" sözleriyle ifade etmiştir. Oğuz öğretmen farklı materyaller kullanılmalı ve uygulama sayfaları eklenmeli önerilerine ilişkin "*Farklı görsel materyaller düzenlenmeli. Çevrimiçi uygulama yapacağımız sayfalar olmalı.*" ifadelerini kullanmıştır. Soru sorulabilecek bir platform olması gerektiği önerisinde bulunan Dilek öğretmen görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir "*Görsel materyalleri daha çok kullanmalarını isterim. Soru sorabileceğimiz bir platform olabilir.*"

Sınıf öğretmenleri katıldıkları çevrimiçi hizmet içi eğitimlerin yeterliliği ve eğitsel katkısının artırılması için eğitimlerin içeriğiyle ve altyapıyla ilgili önerilerde bulunmuştur. Eğitimlerin içeriğiyle ilgili en fazla öneride bulunan konular, anlatımın daha eğlenceli hale getirilmesi ve sıkıcı olmaktan çıkarılması, anlatım sırasında farklı materyallerle anlatımın zenginleştirilmesidir. Ayrıca sınıf öğretmenleri eğitimin altyapısıyla ilgili olarak da eğitimlere uygulama sayfalarının eklenmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Tartışma ve Sonuç

Covid 19 pandemisi sürecinde MEB örgün eğitimde olduğu gibi öğretmenlerin hizmet içi eğitimlerini de çevrimiçi olarak gerçekleştirmiştir. Bu araştırmada da sınıf öğretmenlerinin pandemi sürecindeki çevrimiçi olarak katıldıkları hizmet içi eğitimlerin etkililiğine yönelik görüşleri incelenmiştir. Son yıllarda Milli Eğitim Bakanlığı öğretmenlere çevrimiçi hizmet içi eğitim faaliyetlerine ilişkin çalışmalarında

hızlandırmış pandemi döneminde tamamen uzaktan eğitime geçilmiştir (MEB, 2021). Bu açıdan bakıldığında bu araştırma gelecekte yapılacak çevrimiçi hizmet içi eğitim çalışmalarına ilişkin bir öneri niteliği taşımaktadır. Çalışma sonucunda öğretmenler çevrimiçi hizmet içi eğitimlerin öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda nitelikli olarak yapılması beklentisi içinde oldukları görülmektedir. Özavcı ve Çelikten (2017), çevrimiçi hizmet içi eğitim uygulamalarında karşılaşılan sorunlara yönelik yapmış oldukları çalışmada, çevrimiçi hizmet içi eğitimlerin biçim ve içerik olarak yeterli düzeyde olmadığı, faaliyetlerin öğretmenlerin ihtiyaçları değerlendirilmeden yapıldığı, eğitimlerin yeterli sayıda olmadığı, tek yönlü olarak yapıldığı ve öğretmenlerin teknik alanda yetersizlik yaşadıklarını tespit etmiştir. Orleans (2008), yaptığı çalışmada hizmet içi eğitimlerin planlanmasında, program planlayıcıları, model gerçekleştiren birimler, organizatörler, materyal geliştiriciler, eğitmenler, kursiyerler ve program yöneticisinden oluşan bütün paydaşların dâhil edilmesi gerektiğinden bahsetmiştir. Nzarirwehi ve Atuhumuze (2019), hizmet içi öğretmen eğitimlerinin öğretmenlerin akademik başarısı üzerinde önemli bir etkisi olduğunu, fakat bu faydaların hizmet içi eğitimlerin planlı şekilde uygulandığında ve sürekli olarak değerlendirildiğinde gerçekleşeceğini tespit etmiştir.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenleri Covid 19 pandemi döneminde çevrimiçi gerçekleştirilen 24 farklı hizmet içi eğitime katıldıklarını belirtmiştir. En fazla katılım gerçekleştirilen eğitimlerin, zekâ oyunları uzaktan eğitim kursu ve okul tabanlı afet eğitim kursu olduğu belirlenmiştir. Sınıf öğretmenleri merak ettikleri konularda ve güncel teknolojik konularda eğitimlere katılmıştır. Bunun sonucunda araştırmaya katılan sınıf öğretmenleri eğitim öğretim sürecinde farklı yöntem teknikler kullanmak istedikleri, akıl ve zekâ oyunları ile öğretimin ön plana çıktığı ve gelişen değişen dünyaya ayak uydurmak için çevrimiçi hizmet içi eğitimlere katılmıştır. Öğretmenlerin her ne kadar tam donanımla yetiştirilse bile zamanın ve değişen gelişen çevrenin gereklerini yerine getirmek için öğretmenlerin sürekli eğitim almaları zorunlu hale gelmektedir (Aydın, 2008).

Araştırmada sınıf öğretmenlerinin Covid 19 pandemi döneminde çevrimiçi olarak katıldıkları hizmet içi eğitimlere kişisel gelişim açısından katıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Sınıf öğretmenleri çevrimiçi hizmet içi eğitimler sayesinde hem kişisel olarak hem de mesleki olarak kendilerini geliştirmek istediklerini ifade etmiştir. Ceylan ve Özdemir (2016) ile Cemaloğlu vd. (2018), yaptıkları araştırmalarda öğretmenlerin eğitim öğretim sürecinde farklı teknolojik beceri, yöntem ve teknikleri kullanma konusunda hizmet içi eğitimlere ihtiyaç duyduklarını gözlemlemişlerdir. Öğretmenler hizmet içi eğitimler sayesinde hem kendilerini değişen dünyaya karşı hazır hale getirecek hem de etkili bir eğitim öğretim sürecini yerine getirecektir. Sınıf öğretmenlerinin pandemi dönemini avantaja çevirmek istedikleri ve kişisel olarak gelişmek istedikleri anlaşılmaktadır.

Pandemi döneminde çevrimiçi olarak gerçekleştirilen hizmet içi eğitimlerde sınıf öğretmenleri en çok zaman ve mekân sınırlaması olmaması özelliğini beğenmiştir. Zaman sınırlaması ve mekân sınırlaması olmadan istedikleri saatte ve istedikleri yerde rahatça eğitimlere katıldıklarından bahsetmiştir. Kesim (2004), yaptığı araştırmada çevrimiçi eğitimin tercih edilme nedeni olarak, uzaktan eğitimin yer ve zaman açısından sağladığı esneklik özellikleri olduğunu vurgulaması bu araştırmanın bulgularıyla örtüşmektedir. Ayrıca güncel ve yeni bilgilerin öğrenilmesine fırsat vermesi de beğenilen diğer bir özellik olarak ifade edilmiştir. Çevrimiçi olarak gerçekleştirilen hizmet içi eğitimlerin uygulanabilirlik açısından eğitimlerin beğenilmediği sonucuna varılmaktadır. Sınıf öğretmenleri işlevsel olmaması, yüzeysel kalması gibi özellikleri açısından eğitimleri beğenmediklerini belirtmişlerdir. Ayrıca eğitimin içeriğiyle ilgili; videoların sıkıcı olması, çok fazla teorik bilgi olması, teknik açıyla ilgili; internet kaynaklı sıkıntılar olması ve eğitimciden kaynaklanan özellikler; eğitimciyle iletişime geçememe gibi özelliklerden dolayı da eğitimlerin beğenilmeyen özellikleridir. Özgöl vd. (2017) araştırmada elde edilen verilerle örtüşür şekilde, öğretmenlerin çevrimiçi katılım sağlanan eğitimlerin esneklik ve erişim kolaylığı bakımından avantajlı olduğunu; eğitimciye soru sormamak ve yüz yüze iletişime geçememe bakımından dezavantajlı olduğu sonucuna ulaşmıştır. Uzaktan eğitim; eğitim hizmetlerinin geniş kitlelere götürülmesi, eğitimde fırsat eşitliği sağlanması, güncellenebilir olması, maliyetinin düşük olması ve farklı mekânlardaki uzmanlardan yararlanılabilir olması açısından geleneksel yöntemlere göre avantajları vardır (Şen vd., 2010). Uzaktan eğitimin sağladığı bu avantajlarının yanında en büyük dezavantajı ise yüz yüze eğitimdeki iletişim ve etkileşim konusunda sınırlı olmasıdır (Yalın, 2000). Ayrıca eğitimlere katılmadaki isteksizlik, teknoloji okuryazarlık eksikliği, internet ve altyapı yetersizliği, deneyim ve motivasyon eksikliği, bağımsız ve eleştirel düşünme eksikliği, zamansal sorunlar, ölçme değerlendirmedeki yetersizlik de uzaktan eğitimin dezavantajlarından (Pozdnyakova & Pozdnyakov, 2017).

Sınıf öğretmenleri çevrimiçi katıldıkları hizmet içi eğitimlerden öğrendikleri bilgi ve becerileri öğrenme öğretme sürecinde kullandıklarını ifade etmiştir. Öğretmenlerin en fazla uygulama yaptıkları eğitimler zekâ oyunları uygulamaları ve masal anlatma etkinlikleridir. Ergin vd. (2012), yaptıkları çalışmada

öğretmenlerin hizmet içi eğitim sonucunda sınıf içinde öğrenciyi daha iyi anlama, aktif öğrenme, teknolojiyi kullanma, tecrübe ve pratik bilgi kazanma hususlarında katkıları olduğunu vurgulamaktadır. Yapılan bu araştırmada da sınıf öğretmenleri çevrimiçi olarak gerçekleştirilen hizmet içi eğitimlerin kendilerine katkılarına ilişkin olarak kişisel ve mesleki anlamda birçok katkısının olduğunu belirtmektedir. En fazla katkının yeni bilgiler kazandırma olduğu vurgulanmaktadır. Elde edilen bu bulguları; Durmuş (2003) 'un, hizmet içi eğitimlerin öğretmenlerin kişisel ve mesleki gelişimlerine yardımcı olduğu, Kanlı ve Yağbasan (2002) 'ın, hizmet içi eğitimlerin öğretmenleri mesleki bilgi ve beceri geliştirmede etkili olduğu bulguları desteklemektedir.

Çevrimiçi hizmet içi eğitimlerde kullanılan materyaller konusunda sınıf öğretmenlerinin çoğunluğu kullanılan materyallerin eğitimin içeriğine uygun ve dikkat çekici olduğundan bahsetmiştir. Olumsuz görüşte bulunan öğretmenler ise aynı tür materyal kullanımını olduğunu vurgulamıştır. Elde edilen bulgulara dayanak olarak da; Chao vd. (2006), uzaktan eğitimin kalitesini etkileyen faktörlere bakıldığında, materyal zenginliği ve kalitesi olduğunu belirtmektedir. Ayrıca Horzum ve Balta (2008), uzaktan eğitimle yüz yüze eğitimde materyal kullanımı açısından farklılık bulamamışlardır. Bu bulgular da araştırma bulgularıyla örtüşmemektedir. Shah vd. (2011), hizmet içi eğitimlerde daha fazla görsel ve işitsel materyal kullanılmasının ve uygulama yapılabilecek etkinliklerin hizmet içi eğitimlerin kalitesini arttıracaklarını ifade etmiştir.

Sınıf öğretmenleri çevrimiçi gerçekleştirilen hizmet içi eğitimlerin yüz yüze gerçekleştirilen eğitimlerden farklılıklarına ilişkin olarak; etkileşim yönünden çevrimiçi eğitimlerin yüz yüze eğitimlere göre daha yüzeysel kaldığından bahsetmiştir. Günbayı ve Taşdöğen (2012) de hizmet içi eğitim faaliyetlerinin uygulamalı olması gerektiğini vurgulamışlardır. Katılımcıların çoğunluğunun yüz yüze katıldıkları eğitimleri çevrimiçi katıldıkları eğitimlere göre daha fazla beğendikleri görülmektedir. Jackson ve Jones (2018), yaptıkları çalışmada çevrimiçi olarak gerçekleştirilen hizmet içi eğitimlerin hem çevrimiçi olarak hem de yüz yüze eğitimlerle birlikte karma eğitimlerin gerçekleşmesine ihtiyaç duyulduğundan bahsettikleri görülmektedir. Tekin (2020) yaptığı çalışmada öğretmenlerin % 40,74' ü yüz yüze eğitimleri tercih ettikleri, % 25,93' ünün de uzaktan eğitimleri tercih ettikleri sonuçları elde edilmiştir.

Sınıf öğretmenleri çevrimiçi olarak katıldıkları hizmet içi eğitimlerin kurs sonu ölçme değerlendirme uygulamaları hakkında genel olarak olumsuz görüşlerde bulunmuştur. Olumsuz görüş olarak da teorik bilgilerin çok fazla sorulduğu ve öğrenilen bilgilerin kalıcı olmadığını vurgulamıştır. Bu bağlamda gerçekleştirilen ölçme ve değerlendirme uygulamaları Gökyer (2012) 'in, yapmış olduğu çalışma sonucunda elde ettiği; çevrimiçi hizmet içi eğitimler öğretmenlerin genel kültürünü arttırması, bilgi teknoloji kullanımını arttırması, meslektaşlarıyla etkileşimi arttırması ve eğitimsel ihtiyaçlarının karşılanması gibi bulgularla bağdaşmamaktadır.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenleri katıldıkları çevrimiçi hizmet içi eğitimlerden farklı olarak en çok sanatsal ve sportif faaliyetlere katılmak istediklerini ifade etmiştir. Ayrıca bilim ve teknoloji, kişisel gelişim ve mesleki gelişim konularında da eğitim almak istedikleri görülmektedir. Elde edilen bu bulgular Ergin vd. (2012) yaptığı çalışmada yer alan öğretmenlerin hizmet içi ihtiyaçlarıyla paralellik göstermektedir.

Öneriler

Elde edilen bulgulara dayalı olarak aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

1. Çevrimiçi hizmet içi eğitimler planlanırken öğretmenlerin güncel ihtiyaçları dikkate alınmalıdır.
2. Çevrimiçi hizmet içi eğitimlerde seçilen yöntemin kursun içeriğine ve amacına uygun olması gerekebilir. Etkileşim ve uygulama gerektiren eğitimlerin yüz yüze gerçekleştirilmesi sağlanmalıdır.
3. Ölçme değerlendirme sonucunda öğretmenlerin neyi ne kadar bildiklerine yönelik geri bildirim sağlanmalıdır.
4. Bu araştırmadan sonra yapılacak araştırmalarda çevrimiçi eğitimlerle kazandırmak istenen bilgi ve becerilerin etkililiği ve kalıcılığını incelemeye yönelik çalışmalar yapılabilir.
5. Öğretmenlerin hizmet içi eğitim ihtiyaçları planlamada, uygulama ve değerlendirme sürecinde MEB, üniversiteler, özel ve kamu kurum ve kuruluşlarıyla iş birliği yapılmalıdır.

Ek Bilgi

Yazarlar, makaleye eşit oranda katkı sunmuş ve makalede raporlanan çalışmanın yapılması ve raporlanmasında herhangi bir çıkar çatışması beyan etmemişlerdir.

ORCID ve İletişim

Nuray Kurtdede Fidan <http://orcid.org/0000-0002-2056-1994>, E-posta: nkurt@aku.edu.tr

Gökhan Şen <http://orcid.org/0000-0001-8032-2082>, E-posta: gokhansen_1905@hotmail.com

Kaynaklar

- Ahmadi, S., & Keshavarzi, A. (2013). A Survey of in-service training programs effectiveness in teaching skills development from the view-point of students, teachers and principals of guidance schools in Shiraz. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 83, 920 – 925. <http://dx.doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.06.172>.
- Aslan, A., Göksu, İ., & Karaman, S. (2018). Uyarlanabilir uzaktan hizmetiçi eğitimin başarı ve eğitimin tamamlama süresine etkisi ile öğretmen görüşleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (45), 103-115. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/496156>
- Aydın, İ. (2008). *Öğretimde denetim*. Pegem A Yayıncılık.
- Baştürk, R. (2012). İlköğretim öğretmenlerinin hizmet içi eğitime yönelik algı ve beklentilerinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42(42), 96-107. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/87268>
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. <http://dx.doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Cemaloğlu, N., Kukul, V., Üstündağ, M. T., Güneş, E., & Arslangilay, A., S. (2018). Eğiticilerin hizmet içi eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi: Bilecik ili örneği. *Electronic Turkish Studies*, 13(11), 399-420. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.13186>
- Ceylan, M., & Özdemir, S. (2016). Türkiye ve İngiltere'deki öğretmenlerin sürekli mesleki gelişime ilişkin görüşlerinin ve katılım durumlarının incelenmesi. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 397-417. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/181151>
- Chao, T., Saj, T., & Tessier, F. (2006). Establishing a quality review for online courses. *Educause Quarterly*, 29(3), 32-39. <https://er.educause.edu/-/media/files/article-downloads/eqm0635.pdf>
- Creswell, J. W. (2016). *Nitel araştırma yöntemleri* (M. Bütün ve S. B. Demir, Çev.). Siyasal Kitapevi (Orijinal baskı, 2013).
- Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (2018, 12 Nisan). *Milli Eğitim Bakanlığı Hizmet Birimleri*, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/19.5.1.pdf>
- Demirel, Ö., & Budak, Y. (2003). Öğretmenlerin hizmet içi eğitim ihtiyacı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 33 (33), 62-81. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/108446>
- Demirkol, M. (2010). İlköğretim okullarında öğretmenlere yönelik okul temelli hizmet içi eğitim etkinliklerinin değerlendirilmesi. *Milli Eğitim*, 40(188), 158-173. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/442697>
- Doğan, O. (2009). *Hizmet içi eğitime katılımın eğitim öğretim sürecine etkisi ile ilgili yönetici ve öğretmen görüşleri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Maltepe Üniversitesi
- Durak, H., Sarıtepeci, M., & Çakır, H. (2016). Öğretim teknolojileri kapsamında öğretmenlerin hizmet-içi eğitimleriyle ilgili bir model önerisi: web tabanlı hizmet-içi mesleki gelişim modeli. *Journal of Computer and Education Research*, 4(8), 222-248. <https://dx.doi.org/10.18009/jcer.10737>
- Durmuş, E. (2003). *Sınıf öğretmenlerine yönelik düzenlenen hizmet içi eğitim etkinliklerine ilişkin öğretmen görüşleri (Ankara ili örneği)* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi

- Erdem, A. R., & Şimşek, S. (2013). Öğretmenlere ve okul yöneticilerine verilen hizmet içi eğitimlerin irdelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(4), 94-108. <https://dx.doi.org/10.12780/UUSBD276>
- Ergin, İ., Akseki, B., & Deniz, E. (2012). İlköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenlerinin hizmet içi eğitim ihtiyaçları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(42), 55-66. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/70400>
- Gökkyer, N. (2012). Öğretmenlerin hizmet içi eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlar ve öncelikli ihtiyaç duydukları konular. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 16(2), 233-267. <https://dx.doi.org/10.20296/tsad.76366>
- Gültekin, M., & Çubukçu, Z. (2008). İlköğretim öğretmenlerinin hizmetiçi eğitime ilişkin görüşleri. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(19), 185-201. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/843617>
- Günbayı, İ., & Taşdöğen, B. (2012). İlköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin hizmet içi eğitim programları üzerine görüşleri: Bir durum çalışması. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 87-117. <http://www.itobiad.com/en/download/article-file/92729>
- Güney, B. (2018). *Sınıf öğretmenlerinin hizmet içi eğitim programlarına ilişkin görüşleri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İnönü Üniversitesi.
- Horzum, M. B., & Balta, Ö. Ç. (2008). Farklı web tabanlı öğretim ortamlarında öğrencilerin başarı, motivasyon ve bilgisayar kaygı düzeyleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(34), 140-154. <https://dergipark.org.tr/en/pub/hunefd/issue/7802/102268>
- Jung, I. (2001). Issues and challenges of providing online inservice teacher training: Korea's experience. *The International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 2(1), 1-18. <https://doi.org/10.19173/irrodl.v2i1.30>
- Kaçan, G. (2004). Sınıf öğretmenlerinin mesleki gelişime ilişkin isteklilik düzeyleri. *Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 57-66. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/112977>
- Kanlı, U. ve Yağbasan, R. (2002). 2000 yılında Ankara'da fizik öğretmenleri için düzenlenen hizmet içi eğitim faaliyetlerine genel bir bakış. *Milli Eğitim Dergisi*, 4(153),37-47. https://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/153-154/kanli.htm
- Karasolak, K., Tanrıseven, I., & Konokman, G. Y. (2013). Öğretmenlerin hizmet içi eğitim etkinliklerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21(3), 997-1010. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/209992>
- Kaya, M. (2020). MEB Öğretmen Yetiştirme Genel Müdürlüğü'nün hizmet içi eğitim faaliyetleri: katılımcılar, eğitim durumları, eğitim konuları. *Trakya Eğitim Dergisi*, 10(1), 183-193. <https://doi.org/10.24315/tred.562063>
- Kesim, E. (2004). *Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünde yürütülen EYTEPE yüksek lisans programının e-öğrenme açısından değerlendirilmesi ve ekonomik analizi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Kulaz, E. (2013). *İlkokul öğretmenlerinin kendilerine yönelik hizmetiçi eğitim uygulamalarının koşulları ve verimliliği hakkındaki görüşleri (İstanbul İli Tuzla İlçesi örneği)*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Yeditepe Üniversitesi.
- L.Jackson, B., & Jones, M. (2018). Where the rubber meets the road: exploring the perceptions of In-service teachers in a virtual field experience. *Journal of Research on Technology in Education*, 51(1), 7-26. <https://doi.org/10.1080/15391523.2018.1530622>
- MEB. (1995, 14 Nisan). *Milli Eğitim Bakanlığı hizmet içi eğitim yönetmeliği*. <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/324.pdf>
- MEB. (2019, 6 Nisan). *Milli Eğitim Bakanlığı hizmet içi eğitim faaliyetlerinin değerlendirilmesi*. http://www.meb.gov.tr/earged/earged/Hie_degerlendirme.pdf
- MEB. (2021, 9 Nisan). *Hizmet içi eğitim planları*. <http://oygm.meb.gov.tr/www/hizmetici-egitim-planlari/icerik/28>
- Miles, M. B. & Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. Sage

- Nzarirwehi, J., & Atuhumuze, F. (2019). In-service teacher training and professional development of primary school teachers in Uganda. *IAFOR Journal of Education*, 7(1), 19-36. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1217948.pdf>
- Omar, C. M. (2014). The need for in-service training for teachers and it's effectiveness in school. *International Journal for Innovation Education and Research*, 2(11), 1-9. https://www.researchgate.net/publication/349136866_Need_for_In-Service_Training_for_Teachers_and_It%27s_Effectiveness_In_School
- Orleans, A. (2008). Online in-service training for secondary teachers: A prototype for the Philippines. *The Normal Lights*, 4(1), 138-164. <https://po.pnuresearchportal.org/ejournal/index.php/normallights/article/view/50>
- Özavcı, E., & Çelikten, M. (2017). Öğretmen görüşlerine göre uzaktan hizmet içi eğitim uygulamalarında karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri. *Turkish Journal of Educational Studies*, 4(2), 39-76. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/403120>
- Özdemir, A. (2020). *Sınıf öğretmenlerinin mesleki genel yeterlilikler ile hizmet içi eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Özgöl, M., Sarıkaya, İ., & Öztürk, M. (2017). Örgün eğitimde uzaktan eğitim uygulamalarına ilişkin öğrenci ve öğretim elemanı değerlendirmeleri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 7(2), 294-304. <https://doi.org/10.5961/jhes.2017.208>
- Parmaksız, R. Ş., & Sıcak, A. (2015). Uzaktan hizmet içi eğitime ilişkin öğretmen görüşleri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(4), 187-212. <https://doi.org/10.12780/uusbd.96271>
- Pozdnyakova, O., & Pozdnyakov, A. (2017). Adult students' problems in the distance learning. *Procedia Engineering*, 178, 243 – 248. <https://doi.org/10.1016/j.proeng.2017.01.105>
- Sarı, T., & Nayır, F. (2020). Pandemi dönemi eğitim: sorunlar ve fırsatlar. *Turkish Studies*, 15(4), 959-975. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44335>
- Santally, M. (2012). Training of in-service educators through online activity-based learning. *International Journal of Technologies in Learning*, 19(2), 1-19. <https://doi.org/10.18848/2327-0144/CGP/v19i02/49077>
- Selimoğlu, E., & Yılmaz, H. B. (2009). Hizmet içi eğitimin kurum ve çalışanlar üzerine etkileri. *PARADOKS, Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 5(1), 1-12. <https://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423910954.pdf>
- Serin, M. K., & Korkmaz, İ. (2014). Sınıf öğretmenlerinin hizmet içi eğitim ihtiyaçlarının analizi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 15(1), 155-169. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1490412>
- Shah, S. M., Kiani, K. M., Mahmood, Z., & Hussain, D. I. (2011). In-Service Training of Secondary Level Teachers: a Follow up of Teachers' Performance in Comparative Perspective. *Journal of Education and Practice*, 2(11), 40-49. <https://www.iiste.org/Journals/index.php/JEP/article/view/882/802>
- Şen, B., Atasoy, F., & Aydın, N. (2010). Düşük maliyetli web tabanlı uzaktan eğitim sistemi uygulaması. *Akademik Bilişim*, 10-12. https://ab.org.tr/ab10/kitap/sen_atasoy_AB10.pdf
- Taşlıbeyaz, E., Karaman, S., & Göktaş, Y. (2014). Öğretmenlerin uzaktan hizmet içi eğitim deneyimlerinin incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 15(1), 139-160. <https://doi.org/10.12984/eed.19099>
- Tekin, O. (2020). Uzaktan eğitim kullanılan hizmet içi eğitim programlarına yönelik öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 16(1), 20-35. <https://doi.org/10.17244/eku.643224>
- Tekin, O., & Özaydınlık, K. (2019). Uzaktan eğitim yöntemi kullanılan hizmet içi eğitim programının öğretmenlerin bilgisayar özyeterlilik algıları ve bilgisayara yönelik tutumlarına etkisi. *Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 19-35. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/810145>
- Yalın, H. İ. (2000). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme* (2. basım). Nobel yayın dağıtım.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (11.Baskı b.) Seçkin yayıncılık.

Yılmaz, H., & Düğenci, M. (2010). Hizmet içi eğitime farklı bir yaklaşım: E-hizmet içi eğitim. *Akademik Bilişim'10 - XII. Akademik Bilişim Konferansı*, 67-74. https://ab.org.tr/ab10/kitap/yilmaz_dugenci_AB10.pdf

Etik Beyan

Yapılan bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik Kurul Onayına İlişkin Bilgi

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı =AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLERİ BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ

Etik değerlendirme kararının tarihi= 24.05.2021

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası= TOPLANTI SAYISI:07 / KARAR 2021/244